

O liberalno-demokratskoj teoriji

Suočavanje sa savremenim

Nedavno se u izdanju "Službenog lista SRJ" pojavila značajna knjiga Slobodana Divjaka koju čine njegova obimna uvodna studija o naciji, kulturi i građanstvu, kao i znalački nacinjen izbor tekstova o tim problemima iz pera vodećih savremenih teoreticara.

Po mišljenju Divjaka, sa padom berlinskog zida ovi problemi su se nametali kao važan izazov ne samo političke filozofije i društvene teorije, već i samih životnih odnosa u zemljama koje su pošle putevima demokratskog razvoja. Ono što opravdava ovakav izbor problema ima druge povode od kojih posebno možemo pomenuti savremene rasprave o liberalno-demokratskoj teoriji uopšte, a pre svega o nacinu na koji se u njoj shvata odnos između politike i kulture. Nasuprot tezi o potrebi njihovog razdvajanja, u savremenim komunitarističkim teorijama razvija se i brani stanovište o neophodnosti da se prava države ogranice ne samo zahtevima pojedinaca, već i različitih grupa, a pre svega manjinskih zajednica. Problemi su potekli i iz samog života jer su razni cinici, a posebno otvorenost granica mnogih savremenih država i velike migracije stanovništva, doprineli tome da danas i nema zemalja koje bi bile jednonacionalne.

Praktični izazovi

Značajnu pažnju Divjak posvećuje nastojanju da svoje poglede razvije u jedno celovito stanovište u ciji osnovi temeljna nacela liberalne teorije; treba istaći da su ona suštinski važna ishodišta svih njegovih izvodenja u ovoj studiji. Drugo važno uporište jesu promenljiva životna iskustva i nastojanje da im se prida određeni značaj, ne odstupajući pri tom od temeljnih nacela liberalno-demokratske teorije. Time se ne isključuje mogućnost da se, polazeći od tih iskustava, osnovna teorijska zamisao prilagodava ili menja kako se ne bi dovela u pitanje njena životna, praktička vrednost. Ako se ovo ima u vidu, onda postaje razumljivo stalno Divjakovo nastojanje da svoju osnovnu zamisao suocava ne samo sa rezultatima savremenih sporova u teorijskim raspravama, već i sa onim što se događa u samom životu, u kojem različita stanovišta pokazuju svoje mogućnosti i domete.

Sva ta prilagođavanja, međutim, nisu bila prepreka da Divjak osnovne stavove svog gledišta jasno predoči i razvije zamisao o nacelnim problemima, koja mu pruža pouzdan oslonac u kritickom promišljanju ne samo različitih, često suprotstavljenih gledišta savremenih teoreticara, nego i samih praktičkih izazova koji nastaju čak i u demokratski uredenim zemljama, a pogotovu izvan njih.

Čitalac je u prilici da se upozna sa svim značajnijim pristupima problemima nacije, kulture i građanstva, nezavisno od toga koliko su oni međusobno različiti ili, čak, oštro suprotstavljeni. Pri tom, postignuto je nešto izuzetno vredno što se lako uocava kao važno odlicje knjige, naime, podesnim rasporedom izabranih studija čitalac može da prati uzajamna sporenja najznačajnijih pisaca.

Jasna slika

Razumljivo je, pri tom, da su različita gledišta i pristupi predstavljeni u svojim najjačim oblicima, izborom savremenih spisatelja kao što su Jirgen Habermas, Etjen Balibar, Džeremi Vildron, Vil Kimlika, Jael Tamir, Rumi Sakamoto i drugi. Predstavljena su ne samo liberalna, već i komunitarna

i druga stanovišta o kulturi, naciji, građanstvu; ne samo pogledi zapadnih spisatelja, već i onih iz drugih delova sveta; ne samo gledišta koja su bliska Divjakovom, već i drugacija, pri čemu su ona odabrana tako da se može steći jasna slika o stanju savremenih rasprava o naznačenim problemima.

Ovakva knjiga je uvek dobrodošla, ali je ona danas prosto neophodna i to ne samo "ljudima od nauke", već i filozofima, književnicima, političarima itd. Ona nam pomaže da bolje shvatimo sve ono kroz šta smo prošli, posebno u drugoj polovini dvadesetog veka, u vremenu koje je obeleženo, pored ostalog, i nemisaonim ratom protiv liberalizma ili onog što se tako nazivalo u našoj sredini. I ovom svojom knjigom Slobodan Divjak se predstavio kao jedan od naših najznačajnijih filozofskih spisatelja koji je dao vredne doprinose našoj kulturi ne samo onim što je sam napisao, već i svojom plodnom prevodilackom delatnošću.

Jovan ARANĐELOVIĆ